

Istoricul Palatului comunal din Tîrgu-Jiu

IOANA DINA

În perioada care a urmat anului 1848, viața economică a orașului Tîrgu-Jiu cunoaște o oarecare înviorare, ca urmare a dezvoltării unei industrii locale cu caracter manufacturier.

Piața Victoriei „piața cea mare” constituia adevăratul centru comercial al Tîrgu-Jiului, căci, aici în jurul Bisericii Catedrale se organiza târgul de săptămîină, unde „vînzătorii și vînzătoarele — nota Nicolae Iorga — stau așezați pe marginea trotuarului”.

Ca să-și merite numele de oraș, începînd din a doua jumătate a secolului trecut, edilii orașului au înălțat clădiri administrative și social-culturale. Printre acestea se numără și clădirea Palatului Comunal — Primăria — ce se va ridica „lîngă peața cea mare a orașului și visa-vi de biserica Catedrală”,¹ pe locul unde se găsea arestul preventiv.

Printre proiectele de legi, rămase spre rezolvare încă din anul 1891, era și acela pentru autorizarea consiliului acestui județ de a ceda „comunei de reședință” localul în care se afla instalat arestul preventiv, în vederea ridicării unui local pentru primăria orașului. Acest proiect de lege avea un singur punct :

„Articol unic : Consiliul General al judeciului Gorjiu este autorizat de a ceda comunei Tîrgu-Jiu localul, proprietatea judeciului, în care se află instalat arestul preventiv, sub condițiunea ca comuna să procure judeciului un alt local pentru arest, pînă cînd judeciul 'și va construi un local propriu”.²

Se impunea mutarea arestului preventiv pentru „că constituie un act ne convenabil și aproape imoral de a avea un local de arest în fața unei biserici și a unei piețe publice ; atît județul cât și comuna au decis mutarea acestui arest”.³

Așa cum reiese din procesul-verbal din 5 mai 1891, Primăria a format o comisie în care intrau „judele de Instrucție, sub-stitut al Tribunalului, Președintele Comitetului Permanent, Consilieri Comunali, Inginerul și Medicul comunei” care urmau să se deplaseze și să observe „casele D-lui Ștefan Sprâncenatu de peste apa Jiului, pe care comuna voește a le închiria pentru instalarea arestului Preventiv”.⁴

Intrucât terenul unde se găsea arestul preventiv nu era suficient pentru ridicarea noului edificiu, au fost expropriate terenurile dimprejur ce au aparținut proprietarilor „D-nei Elena Constantinescu, Ion Bărbulescu, în partea despre mieznoapte a palatului comunal, D-nei Maria Dr. D. Staicu, soția și titora minorilor defunctului Doctor Dimitrie Staicu, D-lui Paussi (Păun) C. Popescu, în partea despre miez zi — terenuri care au trebuit pentru deschiderea de estradele împrejurul palatului, și comunicație la piața din dosul palatului și la Bulevardul (Jiu) — C. A. Roseti”.⁵

Proiectantul Palatului Comunal din Tîrgu-Jiu a fost Petre Antonescu.⁶ Împreună cu autoritățile locale au prevăzut ca noua clădire ce urma să se ridice să cuprindă un corp central și două aripi — aripa lungă în partea dreaptă a clădirii și aripa scurtă în partea stîngă. Corpul central urma să fie așezat cu fața spre Catedrală, iar cele două aripi să fie orientate spre Bulevardul Jiu, între ele să fie amenajată o curte interioară.

În anul 1896 se întocmește devizul cu lucrările ce urmau să se facă la construirea Palatului de către arhitectul Thoma Dobrescu din București — Direcțiunea clădiri — care va fi și diriginte de lucrări. Devizul intitulat „MASURATORE PENTRU CONSTRUIREA PALATULUI COMUNAL DIN TÎRGU-JIULUI”⁷ cuprinde totalitatea lucrărilor ce urmau să se execute grupate în mai multe capitole:

- I. Terasamente
- II. Zidărie
- III. Tencuieli
- IV. Pardoseli
- V. Dulgherie
- VI. Timplărie
- VII. Tinicherie

I. Terasamente. Acest capitol cuprinde trasarea dimensiunilor noului palat, săparea fundațiilor, canalelor, haznalelor, umpluturile necesare, iar pămîntul ce rămîne urma să fie transportat. Aici erau incluse și săpăturile „la scările exteri-

oare din curte în fațada posterioară la aripă".⁸

II. Zidărie. Lucrările de zidărie au cuprins cele mai diverse materiale :

1) „zidărie de beton de reportat pietriș cu var hydraulic la fundațiuni” ;⁹

2) „zidăria de piatră de Gura-Văii în formă de mozaic la soclu cu var hydraulic” ;¹⁰

3) „zidăria de cărămidă cu mortar de var de report hydraulic la fundație în formă de cercuri” ;¹¹

4) „zidăria bolților sub dușumelele parterului cu cărămidă bine arsă, cu mortar de var gras” ;¹²

5) „se mai adaugă la corpul central pilaștri la sala de pași pierduți — buc. 4. La fel la intrare — 4 buc.”¹³. Pilaștrii au o înălțime de 5,75 m, de formă cilindrică.

6) „zidărie cu cărămidă bine arsă cu mortar de ciment la stâlpii vestibulului din parter” ;¹⁴

7) „zidărie de cărămidă cu mortar de var gras la etajul I, pod și coșuri de reportat”.¹⁵

III. Tencuielile pereților urmau să se facă cu mortar de var alb la corpul central, aripa lungă, aripa scurtă, privăți, fațade și cu ipsos lucrat în panouri împreună cu ornamente la parter și etaj I (Sala pașilor pierduți, sala de ședință, scara principală).

La fațadă era prevăzut „coloratul de trei ori cu colore de apă.

IV. Pardoseala a fost prevăzută din mozaic de 0,02 cm așezat pe un strat de beton pentru sala pașilor pierduți, scara principală și vestibul etaj I și beton simplu pentru coridoare.

La balcoane arhitectul Thoma Dobrescu prevăzuse plăci din piatră de Cîmpu-Lung de 0,30 cm grosime așezate în mortar de ciment.

V. Dulgheria — prevedea la tavane grinzi de brad cu capetele cătrănite de 0,14/0,20 ; 0,14/0,28 la parter și etaj, și dușumele de scînduri de brad de 0,05 m grosime așezate „în uluc și lambă lucrate, împreună cu pervadurile necesare”.¹⁶

Pentru cabinetul primarului, sala ședințelor și camera de chibzuire se prevăzuse parchet american de stejar.

VI. Timplăria. „Toată timplăria va fi din lemn de brad cu tocuri de stejar 0,08/0,18, cercevelele ferestrelor 0,05/0,07 gros., la uși 0,05 m așezate la loc, cu toate accesoriile necesare, ferărie completă, geamuri duble de 0,003 m gros. Cre-

mone N = 16 broște îngropate franceze, ivore de alamă, germele necesare și vopsitul în ulei de trei ori".¹⁷

VII. Tinichigerie. Acoperișul clădirii urma să se facă cu învelitoare de „tablă de fer plumbuită aședată la loc cu câte opt agrafe la fiecare bucată”.¹⁸ Se prevedeau de asemeni „sghiaburi din tablă albă charcoal 40 la ladă aședate la loc cu cârligele de fer forjeat conform desemnului”.¹⁹

Pentru urmărirea îndeaproape a lucrărilor șantierului palatului, arhitectul Th. Dobrescu a adus în calitate de antreprenor pe inginerul Ion Poenaru.

Lucrările de construire a palatului au început în anul 1897 prin măsurarea și trasarea punctelor de reper în vederea săpării șanțurilor. Aceste lucrări au fost îngreunate datorită intervențiilor foștilor proprietari ai pământului lucru semnalat de inginerul Poenaru primarului orașului „mi s'a ridicat în mai multe rînduri punctele de reper de Doamna Elena Constantinescu pe motiv că este terenul Domniei-sale; astfel că mi-e imposibil a putea începe cu nivelarea fundurilor terasamentelor spre a putea în urma turna betonul”.²⁰

Piatra de temelie a palatului municipal s-a pus la 22 august 1898.

Pe pergamentul pus în temelie este scris :

„Anul mîntuirii Una mie opt sute nouă zeci și opt luna lui August

Așezatu-s'a peatră de temelie a palatului municipal al orașului Tîrgu-Jiului”.²¹

Cea mai mare parte a materialelor necesare construirii noului lăcaș au fost asigurate de comerciantul Matei Dănăricu din Tîrgu-Jiu. Neplata în timp a materialelor ridicate pentru construirea palatului va duce la dese procese între Matei Dănăricu și inginerul Ion Poenaru.

Plîngerea din 2 octombrie 1899 reliefează acest lucru :

„Domnule Primar

Vă anexez aici un estras de cauză conform căruia am a primi de la d-nul Ion Poenaru, antreprenorul palatului municipal, lei 3 933,54. În consecință vă rog respectuos să bine voiiți a dispune ca să se rețină din suma ce suszisul domn are a încasa de la onor. Primărie, suma citată și să mi se înmîneze.

,Primiți vă rog, domnule Primar,

Matheiu I. Dănăricu”.²²

Urmare a acestor neînțelegeri antreprenorul Ion Poenaru va părăsi lucrările Palatului la sfîrșitul anului 1899, pri-

măria preluând tacit sarcina de a aranja lucrări și furniza direct materiale sub conducerea serviciului dirigent. Pentru supravegherea lucrărilor arhitectul Th. Dobrescu va delega pe ing. Dimitrie Harissescu.

Lucrările executate nu au respectat în totalitate devizul de lucrări întocmit de arhitectul Dobrescu, astfel că :

— lucrările de zidărie care prevăzuseră piatra de Gura-Văii au fost înlocuite în cea mai mare parte cu piatră de Runcu ;

— balcoanele care prevedeau plăci de piatră de Cîmpulung nu s-au realizat ;

— dacă la capitolul dulgherie era prevăzut parchet american din stejar acesta nu s-a pus ;

— la fațade era prevăzut coloratul de trei ori cu culoare de apă „colore de apă înlocuit prin colore de lapte de var”.²³

— la acoperiș tabla de fier plumbuită a fost înlocuită cu tablă ordinară „cu toate ferotestațiunile făcute de către direcția lucrărilor, întreprinderea în loc să se conforme devizului a învelit cu tablă ordinară în loc de tablă plumbuită”.²⁴

La 6 mai 1900, primarul orașului Tîrgu-Jiu — Ion Călniceanu trimite o scrisoare lui Ion Poenaru „am onore a ve ruga se bine voiți a lua parte în ziua de 9 Maiu curent în comisiunea pentru recepțiunea provizorie a lucrărilor executate la palatul, municipal”.²⁵

Din procesul-verbal încheiat la 9 mai 1900 reiese că inginerul Ion Poenaru nu s-a prezentat pentru recepția lucrărilor. Deși clădirea fusese în linii mari terminată mai erau încă multe lucrări de făcut — „am găsit că din întregul local nu se pot primi provizoriu decât aripile normale corpului central, care sunt în măsură a servi de birouri Primăriei și serviciilor dependente ; trebuind ca bunurile să se instaleze deja în acest nou local, de ore-ce e nevoie să evacueze localul din oraș ocupat cu chirie până în prezent”.²⁶

Lucrările palatului au fost părăsite de însăși arhitectul Thomă Dobrescu. Titu Frumușeanu va avea de rezolvat o problemă dificilă — aceea a găsirii unui nou diriginte de lucrări pentru terminarea definitivă a lucrărilor primăriei. În ședința consiliului comunal din 28 mai 1901 se hotărăște ca lucrările ce mai sînt de făcut pentru terminarea definitivă a palatului comunal să se încredințeze arhitectului Dimitrie Maimarolu, pentru care să i se plătească 8% din costul lucrărilor ce se vor executa.

În ziua de 7 iunie 1901 se încheie un contract între Titu Frumușeanu — primarul Tîrgu-Jiului și Dimitrie Maimarolu

— arhitect domiciliat în București. „D-nul Arhitect Dimitrie Maimarolu se obligă a dirija și ecsecuta în regie lucrările pentru complecta terminare a palatului comunal după devizul respectiv fără a putea scade sub nici un cuvînt sumele prevăzute în dosar la sumă totală a lucrărilor”.²⁷

Arhitectul Dimitrie Maimarolu a cerut primarului orașului să primească oferta diverșilor oameni ce se angajau în executarea lucrărilor definitive la palat. Printre angajați se numărau : Heinrich Herliscka, sculptor renumit, pentru completarea lucrărilor de ornamente, Clemente Santelena pentru așezarea scării de marmură de Carara, Max Smodici — tînichigiu, Peter Larser — pictor pentru terminarea lucrărilor de zugrăveală cu ulei de diferite culori, stil mauresc cu poleială de aur metal, Carol Lang — tîmplar pentru completarea lucrărilor de tîmplărie și așezarea parchetului, Luciu Bernardini, specialist în pardoseala de mozaic, Petre Pontussi.

În august 1902 erau făcute ultimele zugrăveli urmînd a se face curățenia definitivă.

În vederea evitării condensului din timpul iernii care ar strica din nou pictura, Petre Pontussi se oferă „a deschide patru ventilatoare la pivnița parterului de la Palatul Comunal prin perforarea soclului de piatră și aședatul grătarului de fer cu ciment”.²⁸

La 12 august același Petre Pontussi aduce la cunoștință primarului că „a terminat lucrarea scării de piatră în partea despre esirea în curte a vestibulului de la parterul laminal precum și cea care duce în pivniță, împreună cu didăria și tencuele de ciment și porțiunea de mozaic în vestibul care nu erau terminate”.²⁹

Serviciul de conservare al averii și Palatului Comunal, în vederea alcătuirii bugetului pe anul 1903—1904, trimite primarului orașului următoarea cerere :

„Am onore a propune Domniei voastre, următoarele lucrări pentru terminarea definitivă a Palatului Comunal, precum și cele de prima necesitate ce urmează neapărat a se ecsecuta.

Rugîndu-vă a bine voiți ca în calcul când și D-voastră sunteți de părere a se ecsecuta, se se prevadă sumele necesare pentru aceste lucrări :

I. Aședarea tuburilor de bazalt la privata etagiului (tuburile fiind deja furnisate, plătite și aflate în depozit) faceerea scaunelor de anin lustruit aședarea waltler closetelor și a depodilor de apă în ambele cabine,

II. Terminarea scării ramificate de piatră sub scara de onore.

III. Facerea unei lucarne cu giumuri d'asupra acoperișului la partea centrală a clădirii în partea despre apus, pentru a se introduce lumina la archiva instalată în pod.

IV. Facerea unui grilagiu (balustradă) de fer, la scara spirală de lemn ce duce la pod, pentru a se evita accidente ;

V. Transformarea cabinelor destinate pentru private la partea centrală, și suprimate, în camere pentru oamenii de serviciu și requisite care nu există la această clădire ;

VI. Comandarea unui orologiu public prevădută în planul primitiv al lucrării.

VII. Construirea unei private în piață, după planul alcătuit aflat la Primărie, care va servi atât pieței cât și publicului de la judecătoria de ocol — actualmente aflându-se una singură latrină numai cu două cabine în construcția corpului Palatului Comunal și care este insuficientă scopului pentru care este numită.

VIII. Asemenea supun respectuos la aprecierea d-voastră dacă pentru micile reparații și întreținere în bine condițiuni a clădirii precum și curții prin așternere cu pietriș, facere de trotore de bolovani în jurul clădirii ect. nu sunteți de părere a se prevedea ca la celelalte clădiri ale statului, un fond de cel puțin 1% din valoarea clădirii pe fie care an, care în cas de neîntrebuințare, s-ar afecta la mobilier, seau alte lucrări necesare clădire.

Binevoști vă rog Domnule Primar, a primi stima de înaltă considerație ce ve conserv.

Conserv. al averei și Palatului

D. C. Harissescu".³⁰

Revista Jiul nr. 4 din 5 nov. 1906 face o prezentare a lucrărilor întreprinse de partidul conservator în perioada de după 22 decembrie 1904, printre acestea numărându-se cumpărarea ceasului (orologiului) și așezarea în turla primăriei la un preț de 1500 lei și instalarea telefoanelor în palat costînd 469,44 lei. Montarea orologiului pare a fi fost făcută în anul 1905.

La 29 dec. 1910 Matei Dănăricu cere primarului orașului Tîrgu-Jiu să-i fie achitată suma de 34 de lei „pentru obiectele furnizate pentru ceasul din turnul palatului comunal”.³¹

Pentru înfrumusețarea interiorului palatului au fost comandate pictorului bucureștean C. Caluscă? executarea a două tablouri „Ajutor întîrziat” și „Farul de la Constanța”,³²

tablouri care au fost oferite primăriei la 26 nov. 1911 la prețul de 3000 lei.

Clădirea s-a menținut în forma inițială pînă în anul 1970.

În urma împărțirii administrativ-teritoriale din 1968, prin înființarea județului Gorj, s-a impus construirea unui nou sediu politico-administrativ care să satisfacă necesitățile mereu crescînde impuse în fața noului județ.

Prin proiectul nr. 89 din anul 1969, Oficiul pentru proiectarea construcțiilor „Carpați” este angajat în ridicarea noului sediu, prof. arhitect fiind Gh. Petrașcu, șef proiect Iva-neș, iar ca diriginte lucrări Șerban Cosmulescu. Noul sediu s-a alipit fostei Primării — Corpului central, cele două aripi — aripa lungă și aripa scurtă au fost dărîmate.

Edificiul ridicat, monument de arhitectură, îmbină vechiul cu noul, frumosul cu utilul.

N O T E

1. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosarul 49/1891, f. 2.
2. Ibidem.
3. Ibidem.
4. Ibidem.
5. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosarul 46/1896, f. titlu.
6. Informator N. Bădescu, inginer constructor.
7. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. titlu
8. Arh. St. Tg.-Jiu, Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 2.
9. Ibidem.
10. Ibidem.
11. Ibidem.
12. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 3.
13. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 6.
14. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 13.
15. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 15.
16. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 70.
17. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 73.
18. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 81.
19. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 83.
20. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 46/1896, f. 14.
21. Alexandru Ștefulescu, Istoria Tîrgul Jiului, Ed. II, Tip. N.D. Miloșescu, Târgu-Jiu, 1905, pag. 57.
22. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 61/1896
23. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 38.
24. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 45/1896, f. 81.
25. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 16/1900, f. 47.
26. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 16/1900, f. 80.
27. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 43/1896, f. 6.
28. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 61/1896, f. 79.
29. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 61/1896, f. 95.
30. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 61/1896, f. 86.
31. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 5/1911, f. 1.
32. Arh. St. Tg.-Jiu, Fond Primăria Urbei Tg.-Jiu, Dosar 5/1911, f. 95.